

به نام خالق زیبایی ها

موضوع: روش نگارش خط فارسی

کاری از: دکتر فاطمه مرادی

عضو هیئت علمی گروه عمومی، بخش زبان و ادبیات فارسی دانشکده ی پیراپزشکی،

دانشگاه علوم پزشکی شیراز

پیش درآمد

اگر نقش اصلی زبان را ارتباط میان افراد بدانیم، خط وسیله ی ثبت و نگهداری زبان است. به بیان دیگر، زبان در دو بستر شفاهی و کتبی شناور است. در برخورد با خط فارسی چند دیدگاه مطرح است:

1- دیدگاه کسانی که به تغییر خط معتقدند.

2- دیدگاه کسانی که به اصلاح خط اعتقاد دارند.

3- دیدگاه کسانی که به همین خط موجود باور دارند.

شیوه ی خط فارسی

هنگام سخن گفتن برای القای بهتر معانی از **تکیه**، **آهنگ** و **تأکید** استفاده می کنیم تا بهتر بتوانیم با شنونده ارتباط برقرار کنیم. رعایت شیوه ی خط فارسی نیز در یک نوشته، موجب گویایی، سادگی و سهولت خواندن و نوشتن می شود.

در شیوه ی خط فارسی، اصل بر چند مطلب است:

1- رعایت موازین دستور زبان فارسی

2- رعایت استقلال کلمات

3- هم خوانی نوشتار با گفتار

4- تبعیت واژگان بیگانه از شیوه ی خط فارسی

5- سهولت در خواندن و نوشتن

6- گزینش شکل نوشتاری بهتر

7- انعطاف پذیری

8- چشم نوازی و زیبایی خط

رعایت استقلال کلمات

استقلال واژگان هنگام نوشتن باید حفظ شود. واژه های ساده با یک فاصله ی ماشین نویسی و اجزای واژه های مرکب با نیم فاصله از هم جدا نوشته می شوند، برای نمونه:

تصنیفخوان: تصنیف خوان

برونگرا: برون گرا

چشمپوشی: چشم پوشی

کلماتی که شکل ترکیبی آن ها کاملاً پذیرفته شده است به همان شکل پیوسته نوشته می شوند: **آبرو، آبخار، آسمان، بیگانه**. استقلال واژه ها در ترکیب های عربی رایج در زبان فارسی نیز رعایت می شود.

معهد: مع هذا

منجمله: من جمله

انشاءالله: ان شاءالله

عنقریب: عن قریب

را نشانه ی مفعول، می نشانه ی استمرار یا اخباری بودن فعل، "تر و ترین"، "این و آن"
"که" "بی" "ای" و "به" (حرف اضافه و قید ساز) جدا نوشته می شوند. به نمونه های زیر

توجه کنید:

همینکه: همین که	ترا: تو را	کرا: که را	آنها: آن را
یکطرفه: یک طرفه	آنسو: آن سو	میروم: می روم	

توجه ۱: حرف بای جرّربی در آغاز ترکیب هایی همچون "بلا عوض" و "بلا شک" به همین صورت پیوسته، نوشته می شود.

توجه ۲: پیش جزء های فعلی "ب، ن، م" پیوسته نوشته می شوند. با رعایت این نکته که اگر بر سر فعلی در آیند که با «ا-ا» یا "آ" آغاز شود، ا و ا و نشانه ی مد حذف می شود و به جای آن ها "ی" اضافه می شود.

ن + افتاد =
نیفتاد

ب + افکند =
بیفکند

م + آسا =
میآسا

های بیان حرکت: واژه هایی که به "ه" بیان حرکت (های غیر ملفوظ) پایان می یابند، هنگامی که به جزء بعد می پیوندند حذف نمی شوند:

علاقمند: علاقه مند **بهرمند:** بهره مند **گلمند:** گله مند **لالگون:** لاله گون

این گونه کلمه ها در صورتی که با "ان" جمع بسته شوند یا "ی" مصدری بگیرند، "ه" را از دست می دهند و با "گان" جمع بسته می شوند و با "گی" حالت مصدری یا نسبت پیدا می کنند و پیوسته نوشته می شوند:

تشنه + ی: تشنگی **شرکت کننده + ان:** شرکت کنندگان **شنونده + ان:** شنوندگان

"ی" نکره یا وحدت پس از "ها" ی بیان حرکت به "ای" بدل می شود: **دسته یی:** دسته ای / **خانه یی:** خانه ای
"ة": منقوط که در پایان برخی کلمات عربی وجود دارد در فارسی به "ت" تبدیل می شود اما در بیشتر ترکیب های عربی به همان شکل باقی می ماند، مانند واژه های:

دائرة المعارف و عاقبة الامر

و در بعضی موارد "ة" منقوط به "ه" و گاهی به "ت" بدل می شود مانند:

محلة: محله / **زكاة:** زکات / **صحبة:** صحبت / **دفعه:** دفعه

گلستان: گلستان
سوگ وار: سوگوار

تنگ نا: تنگنا
گرم سیر: گرمسیر

پسوند ها: بیشتر پسوند های فارسی، پیوسته نوشته می شوند:

فعل های اسنادی (ام، ای، است، ایم، اید، اند): این افعال در صورتی به کلمات قبل از خود می چسبند که این کلمه ها به صامت ختم شده باشند:

خشنود ایم: خشنودیم

پاک اید: پاکید

خوشحال ام: خوشحالم

توجه: افعال ربطی پس از کلماتی که به "ه" بیان حرکت و "ی" ختم می شوند به صورت جدا نوشته می شوند؛ همچون:

ایرانی اید

فرزانه ام

همزه ی پایانی کلمه های عربی که پس از "ا" (الف ممدود) قرار می گیرد در فارسی حذف می شود:

ابتداء: ابتدا

املاء: املا

توجه ۱: این گونه کلمه ها هرگاه مضاف و موصوف واقع شوند به جای کسره، بنا به قاعده ی زبان فارسی به آخر آن ها "ی" اضافه می کنیم: **اعضای بدن، فضای ایران، اقتضای حال، انتهای راه و...**

توجه ۲: همزه ی برخی کلمات اصلی است و نباید حذف یا بدل شود: **جزء، رأس، سوء و...** همزه معمولاً در زبان فارسی برای سهولت تلفظ به "ی" بدل می شود:

شائق: شایق زائد: زاید دائره: دایره

توجه: برخی از همزه ها با شکل اصلی خود به کار می روند؛ مثل: **قائم، رئیس، صائب و غیره.**

همزه ی کلمه های بیگانه ی غیر عربی روی کرسی "ئ" نوشته می شود:

زنوس، پنگونن، ژونن، ژئوفیزیک، کاکائو، ناپلئون، سوند، سونز، بمبئی، تناتر و غیره.

همزه ی ماقبل مفتوح "ـ" در وسط یا پایان کلمه، روی کرسی "ا" نوشته می شود:

رأس، تأثیر، مأخذ، ملجأ، تألیف، رأفت، یأس و غیره.

همزه ی ساکن ماقبل مضموم "ـ" روی کرسی "و" نوشته می شود:

مؤمن، رؤیا، مؤدب، فؤاد، و غیره.

همزه ی ماقبل مکسور "-" روی کرسی "ی" نوشته می شود:

تیره، توظنه و غیره

نشانه ی کسره ی اضافه: "ی" نشانه ی اضافه بر روی "ه" بیان حرکت، بیشتر با "ء" بالای "ه" نشان داده می شود که به آن "ی" میانجی کوچک می گویند و بهتر است به جای آن از "ی" میانجی بزرگ استفاده کرد:

پوشهء سبز: پوشه ی سبز

پارچهء نخ: پارچه ی نخ

الف مقصوره / اسامی خاص: الف مقصوره ی پایانی کلمه ها به صورت "ا" نوشته می شود:

اعلا، کسرا، کبرا، تقوا

نام های عیسی، یحیی، مرتضی و مانند آن ها از این قاعده پیروی نمی کنند. این گونه کلمه ها وقتی مضاف واقع شوند یا "ی" حاصل مصدر و نکره و نسبت بگیرند "ی" به "الف" تبدیل می شود:

موسی کلیم:
موسای کلیم

عیسی مسیح:
عیسای مسیح

"ی" نسبت در همه ی کلمات مختوم به الف مقصوره یکسان نیست.

موسی + ی:
موسوی / موسیایی

عیسی + ی:
عیسوی / عیسیایی

ثقفوا + ی:
ثقفوی / ثقفوایی

کلمه های **رحمان، هارون، اسماعیل** و مانند آن ها به همین شکل نوشته می شوند. کلمه های **داوود، طاووس، کاووس** و مانند آن به همین شکل با یک واو به همراه مصوّت بلند "و" نوشته می شوند.

از توجّه و همراهی شما صمیمانه سپاسگزارم.

